

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
TUZLANSKI KANTON
V L A D A

Broj: 02/1-18-15995/24
Tuzla, 25.06.2024. godine

Na osnovu člana 5. i 29. Zakona o Vladi Tuzlanskog kantona ("Službene novine Tuzlanskog kantona", br. 17/00, 1/05, 11/06, 13/11 i 15/17), Vlada Tuzlanskog kantona na sjednici održanoj dana 25.06.2024. godine, donosi

ZAKLJUČAK

I

Prihvata se Informacija o stanju turističko - ugostiteljske djelatnosti na području Tuzlanskog kantona u 2023. godini.

II

Informacija iz tačke I ovog Zaključka uputit će se Skupštini Tuzlanskog kantona na razmatranje.

DOSTAVITI:

- 1 x Skupštini Tuzlanskog kantona**
- 1 x Ministarstvu trgovine, turizma
i saobraćaja**
- 1 x Evidenciji**
- 1 x a/a**



PREMIJER KANTONA

Defan Halilagić



BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
MINISTARSTVO TRGOVINE, TURIZMA I SAOBRAĆAJA

I N F O R M A C I J A

O STANJU TURISTIČKO-UGOSTITELJSKE DJELATNOSTI NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA U 2023. GODINI

Tuzla, jun 2024. godine

SADRŽAJ

SADRŽAJ	1
UVOD	2
1. TURIZAM U SVIJETU	4
2. KARAKTERISTIKE TURISTIČKIH KRETANJA U BiH I FEDERACIJI BiH	5
2.1. BOSNA I HERCEGOVINA	5
2.2. FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	8
3. STANJE I ANALIZA TURISTIČKE DJELATNOSTI NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA	12
3.1. PUTNIČKE AGENCIJE	12
3.2. SMJEŠTAJNI KAPACITETI	13
3.2. BROJ REGISTRIRANIH TURISTA	14
3.3. BROJ OSTVARENIH NOĆENJA	17
4. STANJE I ANALIZA UGOSTITELJSKE DJELATNOSTI NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA	20
4.1. POSLOVNI SUBJEKTI U UGOSTITELJSTVU	20
4.2. ZAPOSLENOST I PLAĆE U UGOSTITELJSTVU	22
ZAKLJUČAK	24

UVOD

Savremeni turistički trendovi danas su pokretači globalnog turističkog razvoja, a njihova implementacija u ponudi receptivnog turističkog subjekta može osigurati značajne i brze povrate na ulaganja.

Stručnjaci Svjetske turističke organizacije izdvojili su sljedećih 6 važnih trendova u svjetskom turizmu:

- sve veći broj iskusnijih i zrelijih putnika,
- sve veći broj putnika treće životne dobi,
- povećavana konkurentnost između turističkih destinacija,
- sve veća važnost koja se pridaje kvaliteti usluga,
- povećana briga za sigurnost i stabilnost putnika tijekom putovanja i njihova boravka u turističkim destinacijama,
- uvođenje novih tehnologija.

Idealno provođenje slobodnog vremena u budućnosti mora biti ispunjeno sadržajima koji obogaćuju život, u kojem dominiraju procesi, događaji i odnosi (veze), a „gosti budućnosti“ su oni koji:

- imaju iskustva što se tiče putovanja,
- ne kupuju putovanje, nego stil života,
- svjesni su kvalitete,
- preferiraju socio-kulturno i ekološko jedinstvo, a time i različitost
- imaju razvijen osjećaj za okoliš.

Treba istaknuti da pod pojmom „odmor“ čovjek 21. stoljeća ne podrazumijeva isključivo odmaranje, već kvalitetno provođenje vremena u novom okruženju. Trend odlazaka na više kraćih putovanja tokom godine sve je prisutniji. Međutim, ne smijemo zanemariti i znatan broj organiziranih dužih putovanja, gdje poseban porast bilježe „all inclusive“ aranžmani.

U kontekstu tržišta i konkurentne utakmice vrijedi istaknuti:

- opći trend standardizacije i sve masovniji branding ponude pojačavat će u godinama koje slijede potražnju za uslugama koje turist lako i brzo prepoznaje,
- ujedinjena Evropa će biti najveća turistička emitivna i receptivna snaga svijeta sa jedinstvenom valutom, koja dodatno olakšava putovanje unutar kontinenta,
- vertikalne i horizontalne integracije, čime će u velikoj mjeri biti kontrolirane cijene i kvaliteta turističke (ali i ostale) ponude.
- brzi razvoj tehnologije smještaja i prehrane, stalni rast standarda, odnosno kvaliteta smještaja (očekuje se stalan rast prosječne površine po gostu),
- zdrava hrana i pojava masovnog korištenja zasnovanih na ekološkoj proizvodnji,

- brže okrupnjavanje avioprijevoznika, povratak i masovno prihvatanje željeznice kao oblika prijevoza putnika unutar kontinentalnog prijevoza za rezultat će imati manju upotrebu individualnog načina prijevoza (prijevoza vlastitim automobilom) na udaljenosti koje su duže od 500 km.
- trendovi u pogledu kreiranja lanca vrijednosti u turizmu uključuju: povezivanje i saradnja različitih sektora u turističkoj industriji, kreativnost, personalizacija (stvaranje individualiziranih iskustava za turiste na temelju njihovih želja i preferencija, kao što su personalizirani programi putovanja, prehrane i aktivnosti), digitalizacija (korištenje tehnologije u svim aspektima turističke industrije, od online rezervacija smještaja i prijevoza do korištenja društvenih medija za oglašavanje turističkih usluga i promociju destinacija), održivost (održivi turizam i ekološka osviještenost) i fleksibilnost (prilagođavanje promjenama kao što su ograničenja putovanja i promjene u potražnji turističkih proizvoda).

1. TURIZAM U SVIJETU

Na osnovu najnovijih podataka Svjetske turističke organizacije (UNWTO), objavljenih u Svjetskom turističkom barometru, tokom 2023.godine došlo je do značajnog oporavka svjetskog turizma i gotovo dostizanja rezultata iz predpandemijske 2019.godine.

Prema objavljenim podacima, tokom 2023.godine, svijetom je putovalo 1,3 milijarde turista, što predstavlja 88% rezultata ostvarenih u 2019.godini.

Tokom 2023.godine, turistička industrija je ostvarila 1,4 biliona \$ prihoda, što je za samo milijardu \$ manje od prihoda ostvarenih tokom 2019.godine, odnosno 93% prihoda ostvarenih u toj, za turizam rekordnoj godini.

Čineći 9,1 % globalnog BDP-a s nešto više od 9,9 biliona dolara u 2023. godini, finansijski učinak turizma i putovanja bio je najveći od zlatne 2019. godine.

Povećan je i broj radnih mjesta za dodatnih 27,4 miliona, na ukupno gotovo 330 miliona, što predstavlja povećanje od 9,1% u odnosu na 2022.godinu i samo 1,4% ispod nivoa iz 2019.godine.

Rasla je i međunarodna turistička potrošnja u odnosu na 2019.godinu, za 33,1 %, na 1,63 biliona dolara, ali je ipak ostala 14,4% ispod ukupnog iznosa iz 2019.godine. Domaća potrošnja je porasla za 18,1 %, na gotovo pet biliona dolara.

U Svjetskom turističkom barometru UNWTO predstavljeni su učinci sektora u 2023.godini, označivši Bliski istok, Europu i Afriku kao regije s najboljim rezultatima, pri čemu je Bliski Istok jedina svjetska regija koja je nadmašila 2019.godinu za 22 % u međunarodnim dolascima turista.

Europa je i dalje najposjećenija u svijetu, sa više od 50 % svih dolazaka, a u 2023.godine je dosegla ukupno 94 % nivoa dolazaka turista iz 2019.godine, dok je Afrika na 96 %.

Amerika je na 90 % međunarodnih dolazaka turista iz 2019., dok su Azija i Pacifik još u većem zaostatku sa 65 % tog nivoa.

2. KARAKTERISTIKE TURISTIČKIH KRETANJA U BiH I FEDERACIJI BiH

2.1. BOSNA I HERCEGOVINA

Praćenje turističkih kretanja u našoj zemlji vrši se kroz praćenje broja posjeta koje su evidentirane od strane ugostiteljskih objekata koji pružaju usluge smještaja, broja ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista, te evidentiranju iz kojih zemalja dolaze inostrani turisti. Obzirom da se ne vrši praćenje na temelju ostvarenog prometa u turizmu to u velikoj mjeri umanjuje učešće turističke djelatnosti u praćenju sveukupnih privrednih trendova u našoj zemlji.

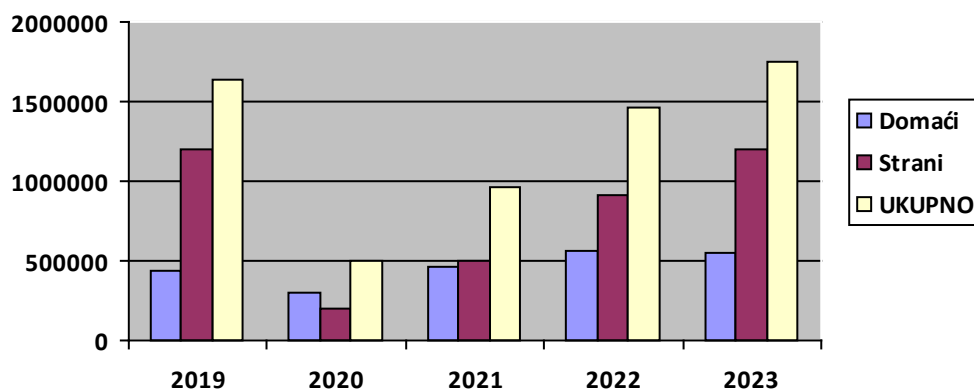
Što se tiče statističkog praćenja, zasnovanog na gore navedenoj metodologiji, a na osnovu podataka Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine (objava 09.05.2024.godine), tokom 2023.godine, u BiH je zabilježeno povećanje broj dolazaka za 19,9% u odnosu na 2022.godinu, što je ohrabrujući pokazatelj i na osnovu njega može se konstatovati da se turizam značajno oporavio od posljedica prouzrokovanim pandemijom virusa Covid 19, uprkos prognozama da će se to desiti tek 2024.godine. Ukupan broj evidentiranih dolazaka u BiH je veći za 6,94% u odnosu na 2019.godinu.

Evidentirani dolasci domaćih turista bilježe neznatno blagi pad od 0,01%, u odnosu na 2022.godinu, i ovaj pokazatelj ukazuje na činjenicu da se domaći turisti i dalje zadržavaju na domaćim destinacijama, što može značiti da domaće turističke destinacije zadržavaju, odnosno povećavaju svoju atraktivnost i na taj način uspijevaju održati dostignuti nivo posjeta domaćih turista, koji se naročito razvio u postpandemijskom period.

Što se tiče broja dolazaka inostranih turista, konačno je pređena brojka iz 2019.godine. Zabilježeno je povećanje broja dolazaka inostranih turista od 32,10%, u odnosu na 2022.godinu, i taj broj je za 0,05% veći u odnosu na broj dolazaka u 2019.godini. Za očekivati je da će 2024.godina biti godina potpunog oporavka, u segmentu dolazaka inostranih turista, i da će se rezultati, ostvareni tokom 2019.godine, premašiti u značajnijem obimu.

	2019	2020	% 20/19	2021	% 21/20	2022	% 22/21	2023	% 23/22
Domaći	442.982	304.038	-31,36	462.909	52,25	556.690	20,26	556.244	-0,01
Strani	1.198.219	196.878	-83,57	497.474	152,68	907.526	82,43	1.198.796	32,1
UKUPNO	1.641.201	498.090	-69,65	960.383	92,81	1.464.216	52,46	1.755.040	19,9

Tabela 1: Broj turista u BiH



Grafikon 1: Grafički prikaz broja turista u BiH

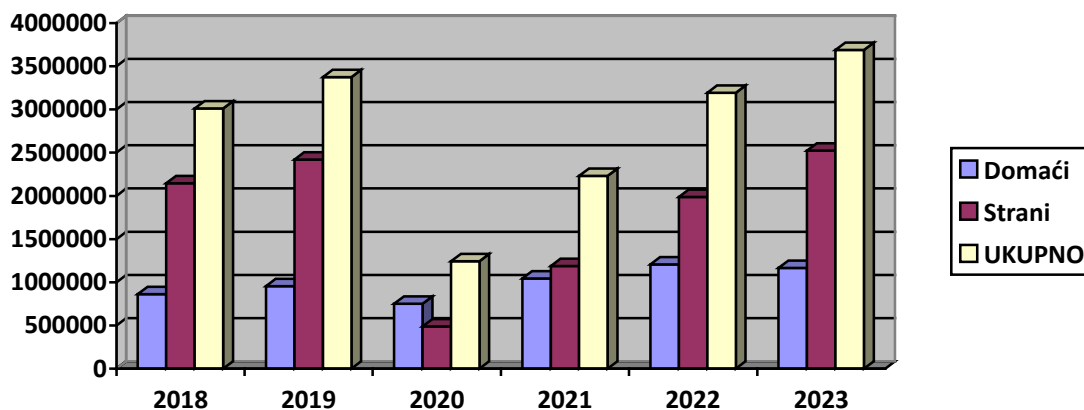
I broj ostvarenih noćenja u BiH, kao i rast broja dolazaka, ima rastući trend. Tokom 2023. godine zabilježen je rast broja noćenja od 15,52%, u odnosu na 2022.godinu, i veći je za 9,36% u odnosu na 2019.godinu.

Broj noćenja koje su ostvarili domaći turisti je manji za 3,4% u odnosu na rezultate ostvarene u 2022.godinu, dok je broj ostvarenih noćenja inostranih turista veći za 27% u odnosu na 2022.godinu, odnosno veći je za 4,25% u odnosu na broj noćenja ostvaren u 2019.godini

U nastavku informacije, tabelarno i grafički, prikazan je broj ostvarenih noćenja na prostorima Bosne i Hercegovine, sa podacima koji se odnose na domaće i strane turiste koji su ostvarili noćenja u ugostiteljskim objektima za smještaj.

Tabela 2: Broj noćenja u BiH

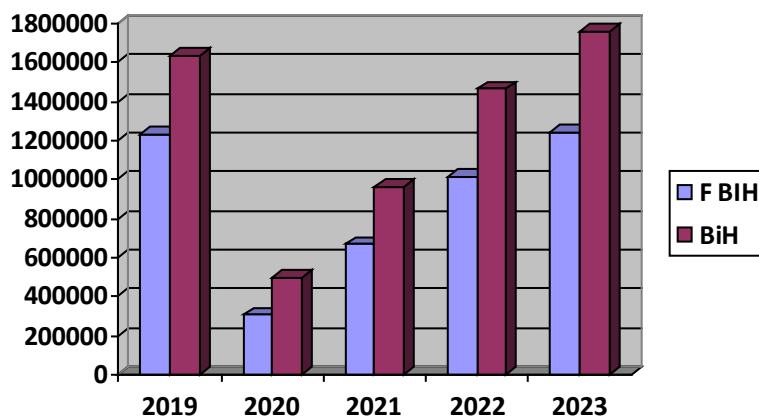
	2019	2020	% 20/19	2021	% 21/20	2022	% 22/21	2023	% 23/22
Domaći	953.933	752.947	-21,07	1.043.146	38,54	1.208.002	15,80	1.167.019	-3,4
Strani	2.420.519	489.224	-79,79	1.187.774	142,79	1.986.679	67,26	2.523.495	27,0
UKUPNO	3.374.452	1.242.171	-63,19	2.230.920	79,60	3.194.681	43,20	3.690.514	15,52



Grafikon 2: Grafički prikaz broja noćenja u BiH

2.2. FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

Federacija Bosne i Hercegovine sa brojem dolazaka ostvarenih u 2023. godini u ukupnom broju dolazaka u Bosnu i Hercegovinu učestvuje sa 70,66%, što je u gotovo na istom nivou kao i 2022.godine (69,05%).



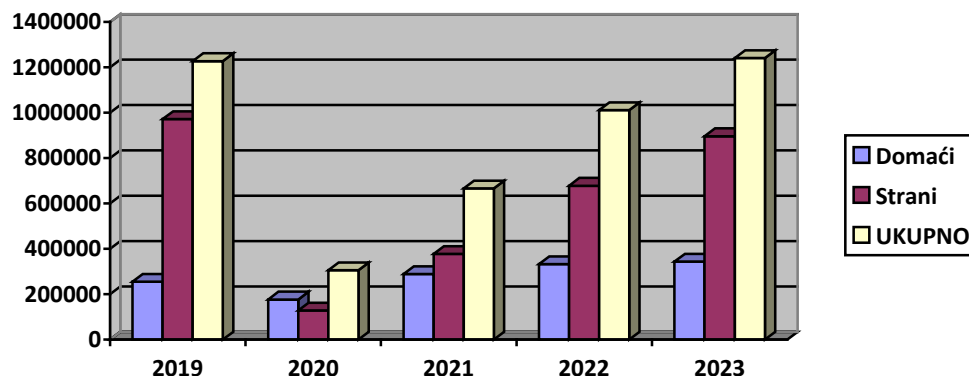
Grafikon 3: Učešće F BiH u ukupnom broju dolazaka u BiH

Posmatrajući turistička kretanja kroz broj dolazaka turista može se konstatovati da Federacija Bosne i Hercegovine ima nešto izraženiji trend rasta nego što je na nivou države BiH. Zabilježeno je povećanje broja dolazaka od 22,67% više u odnosu na 2022.godinu, i što je neznatno više u odnosu na 2019.godinu, 0,5%.

	2019	2020	% 20/19	2021	% 21/20	2022	% 22/21	2023	% 23/22
Domaći	255.606	176.996	-30,75	288.589	63,05	332.594	15,25	344.020	3,44
Strani	971.369	128.894	-86,73	378.109	193,35	678.433	79,43	896.169	32,10
UKUPNO	1.234.217	305.890	-75,22	655.687	114,35	1.011.027	54,19	1.240.189	22,67

Tabela 3: Broj dolazaka u F BiH

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Mjesečni statistički pregledi F BiH (prethodni podaci)

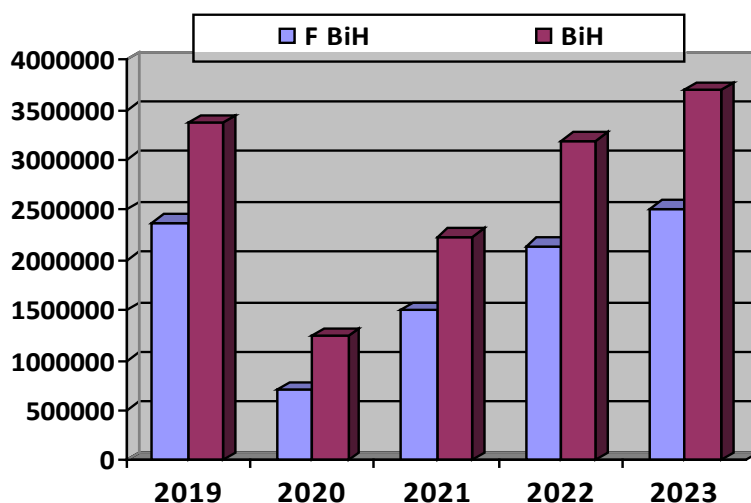


Grafikon 4: Prikaz broja dolazaka domaćih i stranih turista u F BiH

Iz grafičkog prikaza vidljivo je da se ukupan trend rasta broja dolazaka turista u Federaciji Bosne i Hercegovine, iz godine u godinu, kreće nešto povoljnijom putanjom nego isti trend na nivou države. Tome doprinosi nešto veći trend rasta domaćih turista, dok je trend rasta inostranih dolazaka na istom nivou.

Rast broja dolazaka inostranih turista, u odnosu na 2022.godinu veći je za 32,10%, ali je još uvijek za 7,68% manji u odnosu na predpandemijsku, 2019. godinu.

Udio broja noćenja u Federaciji Bosne i Hercegovine u odnosu na ukupni broj noćenja u Bosni i Hercegovini je 68,15%, što je za 1,29% više nego 2022.godine.



Grafikon 5: Učešće F BiH u ukupnom broju noćenja u BiH

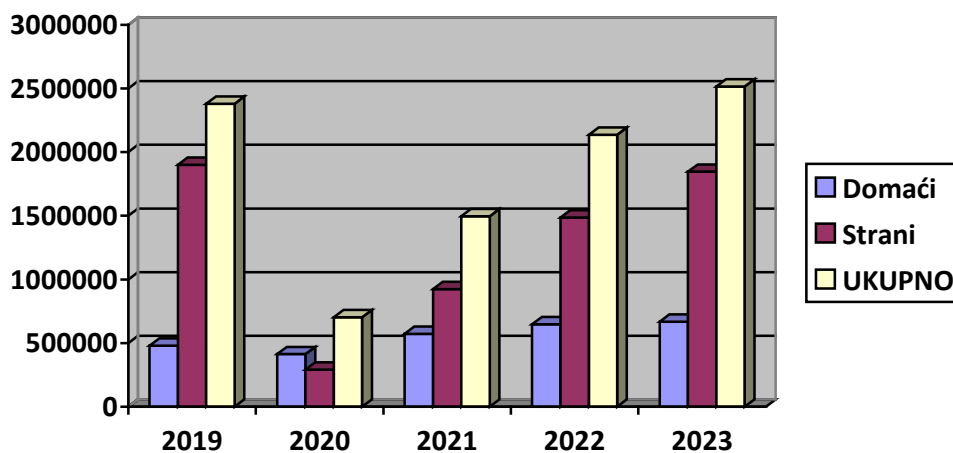
Ukupni broj noćenja koje su ostvarili posjetioci na nivou Federacije Bosne i Hercegovine u 2022.godini pokazuje nešto veći trend rasta nego što je na nivou države.

U odnosu na 2022. godinu broj noćenja u Federaciji Bosne i Hercegovine je veći za 17,74%. Trend rasta broja noćenja znatno je izraženiji kod inostranih posjetilaca, i iznosi 24,15% više noćenja stranih gostiju, u odnosu na 2022.godinu, ali je to ipak manje za 2,88% u odnosu na 2019.godinu. Domaći posjetioci su, na prostorima Federacije Bosne i Hercegovine ostvarili 3,04% više noćenja u odnosu na 2022.godinu, i 43,90% više u odnosu na 2019.godinu.

	2019	2020	% 20/19	2021	% 21/20	2022	% 22/21	2023	% 23/22
Domaći	478.496	413.130	-13,66	571.570	38,35	648.840	13,52	668.572	3,04
Strani	1.901.205	290.522	-84,72	924.660	218,28	1.487.150	60,83	1.846.367	24,15
UKUPNO	2.379.701	703.652	-70,43	1.496.230	112,64	2.135.990	42,76	2.514.939	17,74

Tabela 4: Broj ostvarenih noćenja u F BiH

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Mjesečni statistički pregledi F BiH (prethodni podaci)



Grafikon 6: Prikaz broja noćenja domaćih i stranih turista u F BiH

Što se tiče učešća kantona u ukupnom broju turista na području Federacije Bosne i Hercegovine, u nastavku dajemo kratak pregled broja dolazaka, ostvarenih noćenja i učešća u ukupnom broju dolazaka i ostvarenih noćenja u F BiH, izuzev Tuzlanskog kantona, koji je predmet detaljnije obrade u nastavku ove informacije:

Naziv kantona	Ukupan broj dolazaka	Domaći	Inostrani	Učešće u F BiH	Ukupan broj noćenja	Domaći	Inostrani	Učešće u F BiH
UNSKO SANSKI	63.586	24.734	38.852	5,13%	105.497	42.592	62.905	4,19%
POSAVSKI	6.331	2.808	3.523	0,51%	10.385	4.485	5.900	0,41%
ZENIČKO DOBOJSKI	55.833	38.314	17.519	4,50%	162.774	122.159	40.615	6,47%
BOSANSKO PODRINJSKI	2.626	1.873	753	0,21%	7.740	6.186	1.554	0,31%
SREDNJOBOSANSKI	64.530	32.950	31.580	5,20%	114.435	57.926	56.509	4,55%
HERCEGOVAČKO NERETVANSKI	264.914	82.843	164.071	21,36%	537.885	177.825	360.060	21,39%
ZAPADNO HERCEGOVAČKI	11.045	2.999	8.046	0,89%	17.611	4.718	12.893	0,70%
SARAJEVSKI	716.293	120.545	595.748	57,76%	1.432.133	194.609	1.237.524	56,95%
KANTON 10	13.405	4.726	8.679	1,08%	23.965	7.184	16.781	0,95%

Izvor: Federalni zavod za statistiku, (prethodni podaci)

3. STANJE I ANALIZA TURISTIČKE DJELATNOSTI NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA

3.1. PUTNIČKE AGENCIJE

Na području Tuzlanskog kantona svoju djelatnost obavlja 39 putničkih agencija, koje posjeduju Licencu za organizovanje turističkih putovanja, izdatu u skladu sa odredbama Zakona o turističkoj djelatnosti.

Teritorijalna rasprostranjenost putničkih agencija je:

Grad Tuzla	15
Grad Gradačac	4
Grad Živinice	5
Grad Srebrenik	5
Grad Gračanica	3
Grad Lukavac	2
Općina Banovići	2
Općina Čelić	1
Općina Kladanj	1
Općina Sapna	1

U putničkim agencijama na području Tuzlanskog kantona uposlano je 80 zaposlenika, što predstavlja 10,60% zaposlenih u putničkim agencijama na nivou Federacije Bosne i Hercegovine (755 zaposlenih)

Putničke agencije na području Tuzlanskog kantona uglavnom su okrenute ka outgoing putovanjima, odnosno organizovanju izleta, ljetovanja i slično, za stanovništvo Tuzlanskog kantona na nekim popularnim destinacijama, kako u BiH, regiji, tako i na značajnijim svjetskim turističkim destinacijama.

Jedna od turističkih agencija sa područja Tuzlanskog kantona, PA Golden tours, svojim aktivnostima, direktno doprinosi aktivnostima Međunarodnog aerodroma u Tuzli (ali ne i dovođenju turista), jer tokom ljetnje turističke sezone organizuje direktne charter letove na relaciji Tuzla- Antalya (Turska). U ljetnoj sezoni 2024.godine sa letovima ka istoj turističkoj destinaciji započela je putnička agencija Trans turist.

Samo kod jedne putničke agencije značajnije su izražene aktivnosti na incoming putovanjima ("Globe Inside" Kladanj), tako da još uvijek ne možemo reći da domaće putničke agencije u svojim programima nude Tuzlanski kanton kao turističku destinaciju, odnosno turističke aranžmane koji su bazirani na turističkoj ponudi Tuzlanskog kantona.

3.2. SMJEŠTAJNI KAPACITETI

Na području Tuzlanskog kantona, smještajni kapaciteti, koji su prošli zakonsku proceduru utvrđivanja minimalnih uslova i kategorizaciju te tako ispunili osnovne uslove za rad, nalaze se na području općina Banovići, Kalesija, Kladanj i Lukavac, te gradova Gračanica, Gradačac, Srebrenik, Tuzla i Živinice. Nažalost još uvijek, na području općina Sapna, Teočak, Čelić i Doboj Istok nemamo registrovanih smještajnih kapaciteta iako su intezivirane aktivnosti da na području ovih lokalnih samouprava počnu djelovati seoska domaćinstva, koja bi kroz svoju djelatnost pružala i usluge smještaja.

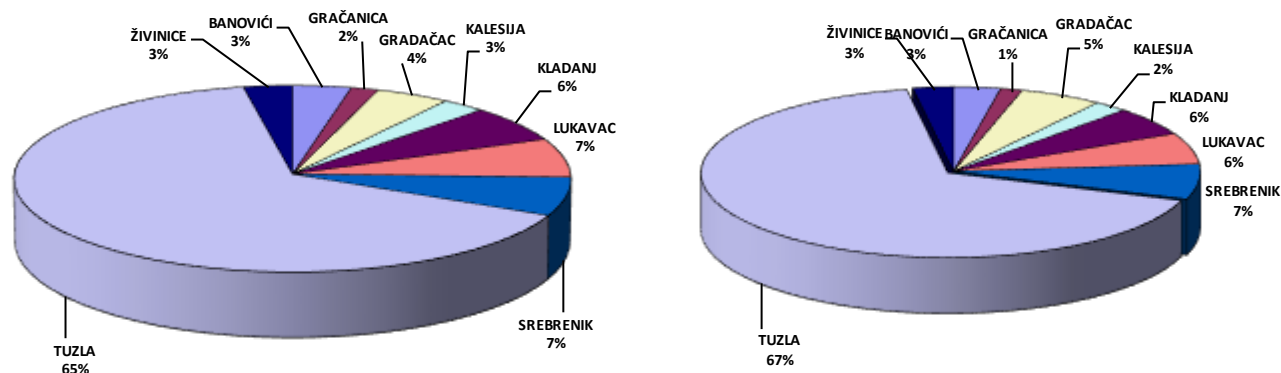
Posjetiocima Tuzlanskog kantona je tokom 2023.godine, shodno evidenciji Ministarstva trgovine, turizma i saobraćaja, a na osnovu informacija dobijenih od strane smještajnih objekata, na raspolaganju je bilo **1.955** ležaja raspoređen u **842** smještajnih jedinica (soba).

Disperziju smještajnih kapaciteta, u nastavku ove informacije dajemo kroz tabelarni i grafički prikaz:

	Banovići	Gračanica	Gradačac	Kalesija	Kladanj	Lukavac	Srebrenik	Tuzla	Živinice
Sobe	30	14	38	22	54	57	56	546	25
Ležaji	60	28	106	43	108	117	131	1310	52

Tabela 5: Broj soba i ležaja po općinama TK

Iz grafičkog prikaza vidljivo je da Grad Tuzla raspolaže sa 65% smještajnih kapaciteta izraženih u broju soba, odnosno 67% smještajnih kapaciteta izraženih u broju ležaja na području Tuzlanskog kantona.



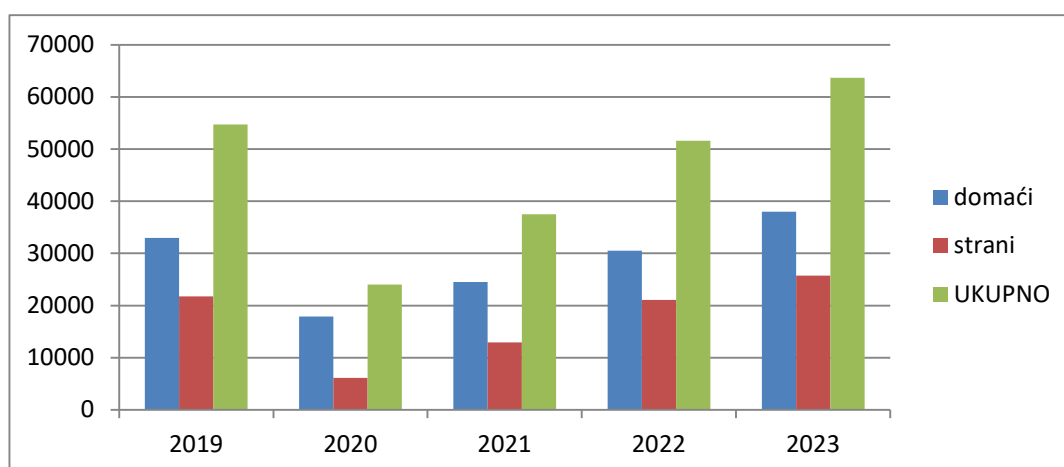
Grafikoni 7 i 8: Grafički prikaz učešća općina TK u ukupnom broju soba i ležaja

3.2. BROJ REGISTRIRANIH TURISTA

Kao što je i najavljeno, turizam Tuzlanskog kantona je, poslije pandemije koja je veoma loše uticala na do tada izražene uzlazne trendove, tokom 2023.godine pokazao potpuni oporavak. Tokom 2023.godine broj registrovanih posjetitelja u smještajnim objektima Tuzlanskog kantona veći je za 23,39% u odnosu na 2022.godinu, a u odnosu na 2019.godinu je veći za 16,39%. Ono što posebno treba istaći je činjenica da je broj inostranih posjetitelja 2023.godine, u odnosu na 2022.godinu, povećan za 22%, i da je za 18,33% veći od broja registriranih inostranih posjetilaca u 2019.godini. Broj domaćih posjetilaca, u odnosu na 2022.godinu, bilježi rast od 24,35%, odnosno 15,12% u odnosu na 2019.godinu.

	2019	2020	% 20/19	2021	% 21/20	2022	% 22/21	2023	% 23/22
Domaći	32.980	17.871	-45,81	24.523	37,22	30.531	24,5	37.965	24,35
Strani	21.735	6.120	-71,84	12.950	111,60	21.082	62,8	25.719	22,00
UKUPNO	54.715	23.991	-56,15	37.473	56,20	51.613	37,73	63.684	23,39

Tabela 6: Broj dolazaka turista na područje TK



Grafikon 9: Prikaz broja dolazaka turista na područje TK

Broj turista koji su koristili usluge smještaja na području Tuzlanskog kantona predstavlja 3,63% od ukupnog broja registriranih dolazaka u Bosni i Hercegovini, odnosno 5,14% od ukupnog broja registriranih dolazaka u Federaciji Bosne i Hercegovine.

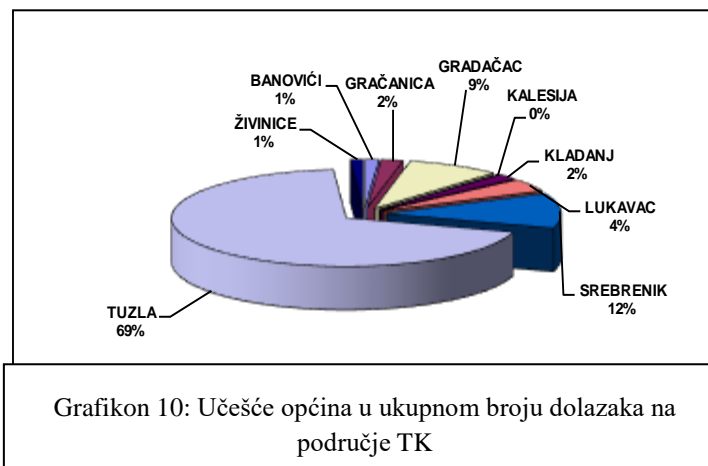
2023					
	BiH	F BiH	TK	TK/BiH (%)	TK/FBiH (%)
Domaći	556.244	344.020	37.965	6,83	11,04
Strani	1.198.796	896.169	25.719	2,15	2,87
UKUPNO	1.755.040	1.240.189	63.684	3,63	5,14

Tabela 7: Odnos broja turista na TK u odnosu na F BiH i BiH

Najveći broj od ukupnog broja registriranih dolazaka evidentirano je u smještajnim objektima na području Grada Tuzla, tačnije 69%, 12% dolazaka evidentirano je u Gradu Srebrenik, dok je u Gradu Gradačac evidentirano 9% dolazaka, Gradu Lukavac 4%, Gradu Gračanici i općini Kladanj po 2%, Gradu Živinice i općini Banovići po 1%, općini Kalesija ispod 1% od ukupnog broja turista.

Tabela 8: Broj turista po općinama TK

	Broj turista		
	domaći	inostrani	UKUPNO
BANOVIĆI	520	296	816
GRAČANICA	637	649	1.286
GRADAČAC	5.457	33	5.490
KALESIJA	89	1	90
KLADANJ	1.122	99	1.221
LUKAVAC	1.246	1.463	2.709
SREBRENİK	3.518	3.861	7.379
TUZLA	24.727	19.227	43.954
ŽIVINICE	649	90	739
UKUPNO:	37.965	25.719	63.684



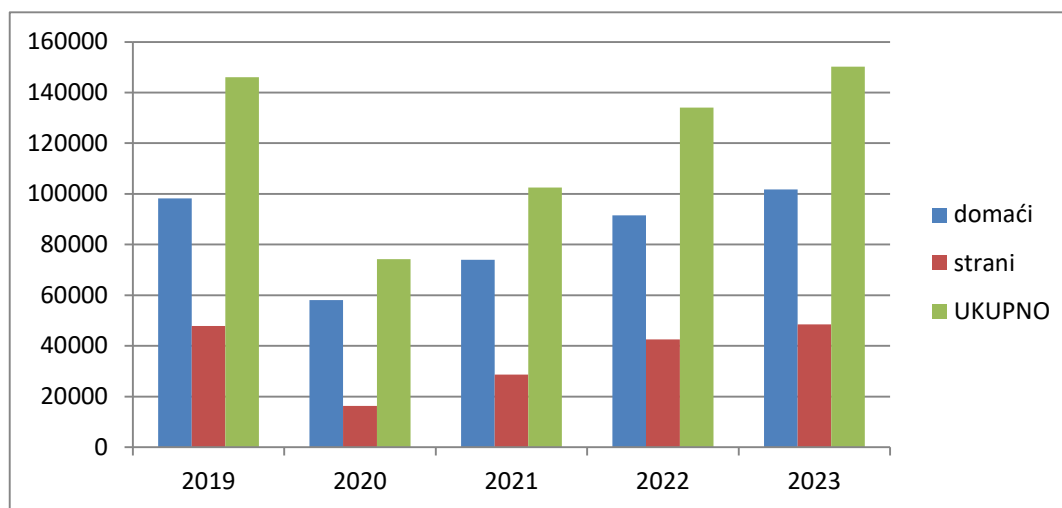
3.3. BROJ OSTVARENIH NOĆENJA

U smještajnim objektima na prostoru Tuzlanskog kantona tokom 2023. godine ostvareno je 150.230 noćenja što je za 12,09% više ostvarenih noćenja nego u 2022. godini, i taj broj je za 2,82% veći od broja ostvarenih noćenja u 2019. godini.

Broj noćenja domaćih posjetilaca bilježi rast od 11,13%, dok broj noćenja stranih posjetilaca bilježi rast od 14,16%.

	2019	2020	% 20/19	2021	% 21/20	2022	% 22/21	2023	% 23/22
Domaći	98.249	58.049	-40,92	73.913	27,33	91.507	23,80	101.694	11,13
Strani	47.858	16.229	-66,10	28.631	76,42	42.515	48,49	48.536	14,16
UKUPNO	146.107	74.278	-49,16	102.544	38,05	134.022	30,7	150.230	12,09

Tabela 9: Broj noćenja na području TK



Grafikon 11: Prikaz broja noćenja na području TK

U odnosu na ostvareni broj noćenja u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine učešće broja noćenja ostvarenih na prostorima Tuzlanskog kantona je 4,07% u odnosu na broj noćenja u BiH, odnosno 5,97% u odnosu na Federaciju Bosne i Hercegovine.

2023					
	BiH	F BiH	TK	TK/BiH %	TK/FBiH %
Domaći	1.167.019	668.572	101.694	8,71	15,21
Strani	2.523.495	1.846.367	48.536	1,92	2,63
UKUPNO	3.690.514	2.514.939	150.230	4,07	5,97

Tabela 10: Odnos broja noćenja na TK u odnosu na F BiH i BiH

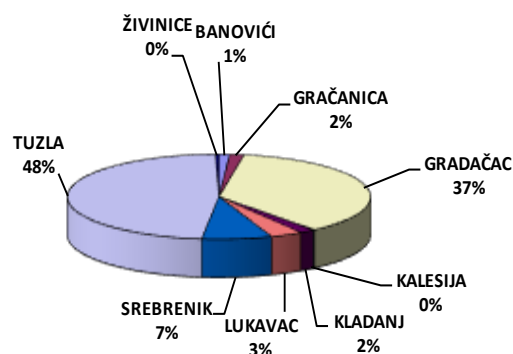
Od ukupnog broja noćenja, ostvarenih na području Tuzlanskog kantona, 48% noćenja je ostvareno u smještajnim objektima koji se nalaze na području Grada Tuzla.

U Gradu Gradačac ostvareno je 37% od ukupnog broja noćenja na području Tuzlanskog kantona, uključujući tu i noćenja ostvarena u banjском lječilištu koja se odnose na aspekt zdravstvenog turizma.

Slijedi Grad Srebrenik sa 7% ostvarenih noćenja, te Grad Lukavac sa 3% ostvarenih noćenja, Grad Gračanica i općina Kladanj sa po 2%, općina Banovići sa 1%, dok općina Kalesija i Grad Živinice imaju učešće u ukupnom broju ostvarenih noćenja na prostoru Tuzlanskog kantona ispod 1%.

Tabela 11: Broj noćenja po općinama TK

	Broj noćenja		
	domaći	inostrani	UKUPNO
BANOVIĆI	1.179	536	1.715
GRAČANICA	1.260	999	2.259
GRADAČAC	54.762	147	54.909
KALESIJA	201	8	209
KLADANJ	2.206	195	2.401
LUKAVAC	1.908	3.256	5.164
SREBRENİK	4.498	6.687	11.185
TUZLA	35.243	36.615	71.858
ŽIVINICE	437	93	530
UKUPNO:	101.694	48.536	150.230



Grafikon 12: Učešće općina u ukupnom broju noćenja na području TK

Prosječan stepen iskorištenosti smještajnih kapaciteta možemo posmatrati sa dva aspekta: u odnosu na raspoloživi ukupni broj ležaja i u odnosu na raspoloživi broj soba.

Shodno ukupnom broju raspoloživih ležaja u smještajnim objektima, čiji je rad pratilo Ministarstvo trgovine, turizma i saobraćaja, prosječan stepen iskorištenosti smještajnih kapaciteta u 2023. godini iznosio je **21,35%** dok je, sa aspekta raspoloživog broja soba, isti pokazatelj iznosio **49,56%**.

Prosječna dužina boravka turista za područje Tuzlanskog kantona iskazana u broju dana, za 2023. godinu, iznosi **2,36** dana.

Tokom 2023. godine, najveći broj posjetilaca u našim smještajnim objektima zabilježen je iz Republike Hrvatske, Srbije, Njemačke. Značajnije posjete su zabilježene i iz: Slovenije, Austrije, Holandije, Turske, Italije, Mađarske i Švedske.

4. STANJE I ANALIZA UGOSTITELJSKE DJELATNOSTI NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA

4.1. POSLOVNI SUBJEKTI U UGOSTITELJSTVU

Shodno podacima Federalnog zavoda za statistiku, na području Tuzlanskog kantona je sa 31.12.2023. godine bilo registrovano 2.248 poslovnih subjekata koji su, shodno klasifikaciji djelatnosti u BiH, razvrstani u djelatnost 55-smještaj i 56-djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića, odnosno pružanje usluga u ugostiteljstvu, što je za 0,76% više poslovnih subjekata nego u 2022.godini.

U ukupnom broju registriranih poslovnih subjekata na području Tuzlanskog kantona područje I-Djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) učestvuje sa 8 %.

Tabela 12: Registrirani poslovni subjekti na području TK

	Registrirani poslovni subjekti na području TK	Područje I-Djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane	Index %
Osnovne pravne osobe	10.415	213	2,05
Jedinice u sastavu	6.335	425	6,74
Obrt	11.393	1.610	14,13
Ukupno	28.143	2.248	7,98

U odnosu na 2022. godinu, došlo je do blagog povećanja broja poslovnih subjekata u oblasti ugostiteljstva i hotelijerstva. Broj pravnih osoba je povećan za 14, broj poslovnih jedinica u sastavu je takođe povećan za 13 poslovnih jedinica, dok se broj obrta smanjio za 10.

U ukupnom broju registrovanih poslovnih subjekata iz oblasti hotelijerstva ugostiteljstva na području Tuzlanskog kantona, 8,92% su osnovna pravna lica, 18,47% su poslovne jedinice u okviru pravnih lica, a 72,61% registrovanih privrednih subjekata iz oblasti ugostiteljstva su obrti.

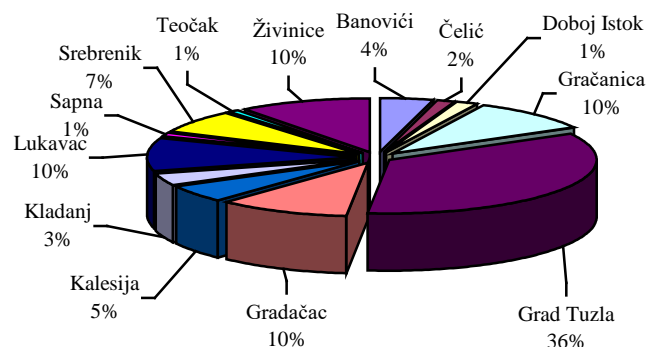
Tabela 13: Vrste poslovnih subjekata u području I

	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%
Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	2.282	100	2.250	100	2.223	100	2.231	100	2.248	100
Pravna lica	177	7,76	187	8,31	194	8,73	199	8,92	213	9,48
Broj jedinica u sastavu	388	17,00	382	16,98	398	17,90	412	18,47	425	18,90
Obrt	1.717	75,24	1.681	74,71	1.631	73,37	1.620	72,61	1.610	71,62

	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	UKUPNO
Banovići	3	15	74	92
Čelić	2	4	29	35
Doboj Istok	1	7	25	33
Grad Gračanica	12	35	171	218
Grad Gradačac	13	51	169	233
Grad Lukavac	16	27	183	226
Grad Srebrenik	20	52	89	161
Grad Tuzla	103	154	526	783
Grad Živinice	27	43	162	232

Najveći broj poslovnih subjekata iz oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva registriran je na području Grada Tuzla, 36% od ukupnog broja registriranih objekata, u Živinicama, Lukavcu i Gradačcu i Gračanici po 10%, Srebreniku 7%, Kalesiji 5%, Banovićima 4%, Kladrju 3%, Čeliću 2%, Doboj Istoku, Sapni i Teočaku po 1% ukupno registriranih poslovnih subjekata.

Kalesija	9	23	88	120
Kladanj	3	8	66	77
Sapna	4	3	15	22
Teočak	0	3	13	16



Grafikon 13: Učešće pojedinih općina u ukupnom broju poslovnih subjekata iz turizma i ugostiteljstva

Tabela 14: Broj poslovnih subjekata po općinama TK

4.2. ZAPOSLENOST I PLAĆE U UGOSTITELJSTVU

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u djelatnosti pružanja smještaja te pripremi i usluživanju hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo), na području Tuzlanskog kantona, u 2023. godini bilo je zaposleno 3.724 uposlenika, što je za 4,52% više u odnosu na 2022. godinu i čini 3,66 % ukupne zaposlenosti na području Tuzlanskog kantona.

Uzimajući u obzir broj uposlenih u ovoj oblasti, u 2023.godini, na području Tuzlanskog kantona, može se konstatovati da je isti, u odnosu na 2019.godinu porastao za 8,9%.

U odnosu na broj uposlenih na nivou Federacije Bosne i Hercegovine u oblasti turizma i ugostiteljstva (27.315 uposlenih), broj uposlenih u ovoj oblasti na području Tuzlanskog kantona predstavlja 13,63% od ukupnog broja zaposlenih.

Tabela 15: Prosječan broj zaposlenih u ugostiteljstvu u odnosu na ukupan broj zaposlenih u TK

Ø broj zaposlenih	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%
Ukupno TK	99.067	100	97.863	100	99.589	100	101.192	100	101.715	100
Ugostiteljstvo	3.420	3,45	3.158	3,23	3.358	3,37	3.563	3,52	3.724	3,66

Ukoliko se uzme u obzir broj registrovanih poslovnih subjekata u oblasti ugostiteljstva i hotelijerstva, na području Tuzlanskog kantona, dolazimo do podatka da po objektu imamo uposleno 1,65 radnika.

Ako imamo u vidu da je ova djelatnost radno intenzivna, te dužinu radnog vremena ovih objekata, dolazimo do zaključka da je u ovoj djelatnosti već godinama veoma intenzivan rad “na crno”, odnosno da je ova djelatnost jedan od glavnih motora “sive” ekonomije.

Ove činjenice izgledaju još poraznije, ako se uzme u obzir činjenica da su među registriranim objektima i veći ugostiteljski objekti koji imaju po nekoliko desetina uposlenih.

Neto plate uposlenih u ovom sektoru su najniže u Tuzlanskom kantonu, niža je od prosjeka plata na nivou Kantona za 28,42%, što se posljedično odražava i na kvalitet pružanja usluga.

Prosječna neto plata, za 2023.godine u ovom sektoru iznosila je 831 KM, što je u odnosu na 2022 godinu, povećanje od 21,67%.

Ø plata	2019	2020	2021	2022	2023
Ugostiteljstvo	511 KM	527 KM	521 KM	683 KM	831

Tabela 16: Prosječna neto plata zaposlenih u ugostiteljstvu na području TK

Na osnovu prethodnih podataka objavljenih od strane Federalnog zavoda za statistiku, možemo konstatovati da je prosječna plaća u sektoru ugostiteljstva i hotelijerstva na području Tuzlanskog kantona najniža u Federaciji Bosne i Hercegovine.

ZAKLJUČAK

Uvažavajući sve komparativne prednosti Tuzlanskog kantona kao značajnije turističke destinacije kontinentalnog turizma, kao i opravdanim očekivanjima da bi turizam mogao biti jedan od generatora razvoja Kantona, i prihvatanjem tih činjenica od strane zakonodavne i izvršne vlasti Kantona, uz sveobuhvatno učešće akademske zajednice, Tuzlanski kanton je jedan od rijetkih koji je izradio i usvojio Strategiju razvoja turizma Tuzlanskog kantona 2024-2029.

Značaj izrade ovog sektorskog dokumenta ogleda se u planskom usmjeravanju razvoja turizma Tuzlanskog kantona kako bi se u skladu sa dostupnim resursima ostvarili maksimalni efekti u poticanju razvoja ove razvojne oblasti Tuzlanskog kantona.

Shodno tome definisane su razvojne perspektive za područje ekonomskih kretanja u oblasti turizma Tuzlanskog kantona:

- realizirati aktivnosti jačanja i razvoja turističke infrastrukture na području Tuzlanskog kantona, uz snažniju promociju zasnovanu na komparativnim prednostima u oblasti turizma u svrhu privlačenja dolazaka turista ali i njihovog dužeg zadržavanja na području TK,
- sprovoditi aktivnosti na valorizaciji i brendiranju Tuzlanskog kantona kao podjednako poželjne destinacije u odnosu na Kanton Sarajevo i Hercegovačko-neretvanski kanton,
- identifikovati subjekte koji se bave turističkom djelatnošću kao neregistrovani subjekti te ih uz inspeksijski nadzor staviti u rad unutar zakonskih okvira,
- poticati i promovisati načine formalnog ulaska u aktivnosti izdavanja smještaja domaćinstava koje imaju „višak“ stambenog prostora za iznajmljivanje u turističke svrhe,
- povećati saobraćajnu (cestovnu, željezničku, zračnu) povezanost sa zemljama iz okruženja i zemljama u kojima većinom boravi bh. dijaspora,
- kreirati i implementirati programe podrške jačanju konkurentosti subjekata u oblasti turizma na području Tuzlanskog kantona kroz programe podrške jačanju infrastrukture ali i upravljačkih kapaciteta ovih poslovnih subjekata uz instrumente promocije – kroz različite kanale kako interne, od strane privrednih subjekata, tako i od strane institucija nadležnih za razvoj turizma na području TK.

Ministarstvo trgovine, turizma i saobraćaja, kao kreator politika razvoja turizma Tuzlanskog kantona, uz sveobuhvatnu podršku vlade Kantona započelo je aktivnosti na realizaciji ovih razvojnih perspektiva i pri tome je fokusirano na sljedeća strateška i dugoročna opredjeljenja:

- 1. Sistemski pristup kreiranju turističkih proizvoda Tuzlanskog kantona kao turističke destinacije

Tuzlanski kanton se izdvaja kao regionalna turistička destinacija, prepoznatljiva po mogućnostima razvoja turističkog proizvoda baziranog na tematskom turizmu, odnosno posebnim oblicima turizma. Resursi za razvoj ovog vida turizma zasnovani su na autentičnom kulturno-historijskom naslijeđu te sačuvanim resursima prirodne sredine.

- 2. Unaprijediti postojeće i izgraditi nove objekte turističke infrastrukture

Važnost izgradnje turističke infrastrukture prepoznata je u mjerama prioriteta za razvoj turizma u Strategiji razvoja Tuzlanskog kantona za čiju implementaciju su predviđena značajna financijska sredstva. Operacionalizacija aktivnosti mjera, na jednoj strani, i primarnih rezultata istraživanja stanja primarne i sekundarne turističke infrastrukture, te javne komunalne infrastrukture u funkciji razvoja turizma Tuzlanskog kantona, na drugoj strani, ukazala su na potrebu dodatnog fokusiranja na unapređenje postojećih i izgradnju nedostajućih objekata turističke i javne komunalne infrastrukture, za što će biti potrebno planirati dodatna financijska sredstva. Primarna i sekundarna turistička infrastruktura predstavlja materijalnu i organizacionu osnovu razvoja turizma. Ulažući u unapređenje i izgradnju objekata turističke infrastrukture Vlada Tuzlanskog kantona stvara investicijski krug koji potiče privatna ulaganja, omogućava javno-privatno partnerstvo, integrira aktivnosti i projekte većeg broja ministarstava, kantonalnih uprava, direkcija i javnih preduzeća.

- 3. Menadžment i marketing destinacije

Holistički pristup destinacijskom menadžmentu i marketingu odnosi se na unapređenje i promicanje turizma turističke destinacije TK, strateško planiranje, formulaciju i implementaciju strategija, istraživanje turističkih tržišta, promovisanje i brendiranje, digitalizaciju i inovacije, finansiranje i privlačenje investicija, a primjena bi rezultirala izgradnjom jake i jedinstvene pozicije destinacije TK, osiguranjem održivosti turizma i izgradnjom kulture turizma u turističkoj destinaciji TK.

- 4. Sistemski pristup razvoju ljudskih potencijala za potrebe turističkog sektora Tuzlanskog kantona

Sistemski pristup razvoju ljudskih potencijala za potrebe turističkog sektora TK podrazumijeva, s jedne strane, razvoj ciljanih programa za formalno obrazovanje budućih, novih kadrova u turizmu, te razvoj programa cjeloživotnog učenja za unaprjeđenje kompetencija postojećih kadrova u turizmu, kao i certificiranje rukovodećih kadrova iz oblasti menadžmenta u turizmu, s druge strane. U tom smislu neophodno je razvijanje kvalitetnih nastavnih programa iz turizma, hotelijerstva i ugostiteljstva u srednjim školama u TK i unaprjeđenje kvaliteta studijskih programa menadžmenta u turizmu i turizmologije pri Univerzitetu u Tuzli (kroz jačanje saradnje sa turističkim privrednim subjektima), te razvoj i provedba programa obuke i certificiranja iz

menadžmenta u turizmu rukovodećih kadrova u turizmu, kao i razvoj i provedba interdisciplinarnog programa cjeloživotnog obrazovanja iz područja menadžmenta u turizmu.

Uspješnost razvoja turizma Tuzlanskog kantona mjerit će se, pored opredjeljenja za značajnijom finansijskom podrškom turističko-ugostiteljskom sektoru, i sposobnošću da se:

- ✓ iskoriste raspoloživi turistički potencijali, da se kreira atraktivan autohtoni i inovativni turistički proizvod usklađen sa promjenljivim preferencijama kupaca,
- ✓ nedvosmisleno definiraju međudnosi turističke destinacije, turističke regije, turističkog mjesta, turističkog objekta u cilju uspostavljanja funkcionalnog i održivog upravljanja destinacijom od strane kompetentnih kadrova obrazovanih kroz namjenski dizajnirane obrazovne programe u institucijama srednjeg i visokoškolskog obrazovanja Tuzlanskog kantona,
- ✓ preciziraju obilježja elemenata marketing miksa Tuzlanskog kantona koji će osigurati privlačenje većeg broja domaćih i stranih turista,
- ✓ unaprijede i rekonstruiše postojeći i izgrade novi objekti primarne i sekundarne turističke infrastrukture i javne komunalne infrastrukture

a sve s ciljem da se osigura siguran i kvalitetan boravak turista čiji će turistički doživljaj pomoći da se ponovo vrati i preporuče Tuzlanski kanton kao turističko odredište svojim poznancima tradicionalnim i digitalnim načinom komunikacije.

MINISTAR:

Denis Bećirović